

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SAĞLIK SİSTEMLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNDE SAĞLIK FİNANSMANININ YERİNE İLİŞKİN SAĞLIK YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF HEALTH MANAGER'S VIEWS ON THE PLACE OF HEALTHCARE FINANCING IN THE SUSTAINABILITY OF HEALTH SYSTEMS

Doç. Dr. Fatma Özlem YILMAZ¹

Emine GÖKMEN²

Arş. Gör. Dr. Mehmet Akif ERİŞEN³

ÖZ

Bu çalışmada sağlık yöneticilerinin sürdürülebilir sağlık sistemlerinde sağlık finansmanının yeri ile ilgili görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılan çalışmada nitel araştırma yöntemi ve olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Konya il merkezindeki 11 sağlık yöneticisi ile yüz yüze görüşülmüştür. Araştırma sonucunda sürdürülebilirlik ile ilgili olarak katılımcılar dijital hastane ve yalın hastane kavramlarına dikkat çekmenin yanı sıra erişilebilirlik, gelir gider dengesinin kurulması, bütçenin doğru yönetilmesi gibi konulara değinmiştir. Hastanelerindeki sürdürülebilirlik uygulamaları ile ilgili olarak katılımcılar genel anlamda, yazıya dayalı işlemlerin dijital ortamda yürütülmesi, dijital arşiv, sıfır atık ile kâğıt israfının önlenmesi ve enerji tasarrufu gibi uygulamalara dikkat çekmiştir. Yöneticilerin sürdürülebilir sağlık sistemlerinde finansmanın yeri konusundaki düşünceleri incelendiğinde ise katılımcılar genel anlamda finansal yönetim olmadan sürdürülebilirliğin sağlanamayacağına dikkat çekmiştir. Bazı katılımcılar ise kurumların finansal anlamda yetersiz kalması sebebiyle bu konuda yerel ve ulusal bazda çeşitli önlemlerin alınması ve desteklerin sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nitel Araştırma, Sağlık Finansmanı, Sürdürülebilirlik, Sağlık Sistemleri.

JEL Sınıflandırma Kodları: Q56, I11, G32.

ABSTRACT

This study aims to examine the views of health managers about the place of health financing in the sustainability of health systems. Qualitative research methods and phenomenology design were used in the study using a semi-structured interview form. Within the scope of the research, face-to-face interviews were conducted with 11 health managers in Konya city center. As a result of the study, in addition to drawing attention to the concepts of digital hospital and lean hospital, the participants also touched upon issues such as accessibility, the establishment of income-expenditure balance, and correct management of the budget. Regarding the sustainability practices in their hospitals, the participants drew attention to practices such as conducting paper-based transactions in a digital environment, digital archive, preventing paper waste with zero waste, and saving energy. When the managers' opinions about the place of finance in sustainable health systems are examined, the participants pointed out that sustainability cannot be achieved without financial management in general. Some participants stated that due to the financial inadequacy of the institutions, various measures should be taken, and support should be provided on a local and national basis.

Keywords: Qualitative Research, Health Financing, Sustainability, Health Systems.

JEL Classification Codes: Q56, I11, G32.

* Bu çalışma "Birinci Uluslararası Selçuk Sağlık Bilimleri Kongresinde (1-2 Aralık 2022, Konya)" özet bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışma 01.12.2022 tarihinde Birinci Uluslararası Selçuk Sağlık Bilimleri Kongresi Kongresi'nde sunulan ve tam metni bildiriler kitabında yayınlanmayan "Evaluation Of Health Managers Views On The Place Of Healthcare Financing In The Sustainability Of Health Systems" başlıklı bildiriden hazırlanmıştır.

¹ Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, f.ozlemyilmaz@yahoo.com

² Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, emineg1013@gmail.com

³ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, akiferisen@gmail.com

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

In today's world, it is obvious that misuse of resources will pose significant dangers for future generations, and it is known that sustainable strategies are essential to prevent this situation. The concept of sustainability is now prominent in the health sector, as in every industry, and is seen as an effective element in the functioning of institutions and even systems. While ensuring sustainability in health systems, the important issue is health financing, which arises from scarce resources and endless needs. While the use of resources without depletion and future reduction in health service delivery forms the basis of health systems sustainability, the issue of financing should be addressed in the implementation process of all these. This study aims to examine the views of health managers about sustainable health systems and the place of health financing in the sustainability of health systems.

Design/methodology/approach:

Qualitative research methods and phenomenology design were used in the study using a semi-structured interview form. The interview form consists of seven questions prepared by the researchers taking expert opinions. Within the scope of the research, 11 people working in managerial positions in health institutions in Konya city center were interviewed. Since audio recordings were not allowed by the health managers interviewed within the scope of the research, coding, and notes were taken by the interviewer quickly during the interview. Then they were separated, grouped, conceptualized, and interpreted. By coding the research data, 6 main themes and 15 sub-themes were created.

Findings:

In the research, some managers have worked in the health sector for many years, and some have been working in the sector for a short time. At the same time, some participants have been managers for a long time and later entered the health sector. In this context, while the working period of the participants in the health sector varies between 3 and 30 years; managerial periods vary between 3 and 18 years. The findings were examined under six main themes: "financial management", "financial management in health care delivery", "sustainability of health services", "sustainability practices in health institutions", "financial management in sustainable health services" and "financing in sustainable health services". Under these main themes, 15 sub-themes were created. As a result of the research, in addition to drawing attention to the concepts of digital hospital and lean hospital, the participants also touched upon issues such as accessibility, establishment of income-expenditure balance, and correct management of the budget. Regarding the sustainability practices in their hospitals, the participants drew attention to practices such as conducting paper-based transactions in a digital environment, using digital archive, preventing paper waste with zero waste, and saving energy. When the managers' opinions about the place of finance in sustainable health systems are examined, the participants pointed out that sustainability cannot be achieved without financial management in general. Some participants stated that due to the financial inadequacy of the institutions, various measures should be taken, and support should be provided on a local and national basis.

Conclusion and Discussion:

No matter how periodic calculations are made, it is important not to incur losses in the long run and to be managed by improving the current situation and profit margin. Scarce resources and endless needs form the basis of the importance of financial management in the health sector. To create sustainable health systems, it will be possible to turn to practices that will ensure the continuity of effective use of resources. While implementing sustainable health systems, income and expenses must be balanced. The recent emergence of environmental accounting, which includes the concepts of finance, accounting, and sustainability, is another factor that reveals the importance of financial management and finance in sustainability. As a result, it has become an indispensable element that finance can be managed most effectively to ensure the sustainability of health services. Considering the findings obtained in this research process and the experiences in the process, the subject can be examined more comprehensively by considering future studies in this field separately in private and public hospitals. Moreover, it is thought that it is essential to carry out studies on the same subject of green hospitals, one of the most concrete examples of sustainability in health services.

1. GİRİŞ

Günlük yaşantımızda dahi oldukça önemli bir yere sahip olan finansman kavramının tüm sistemlerde dikkatli bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Söz konusu sağlık sistemleri olduğunda, maliyeti çok yüksek olan donatımların finansmanının iyi yönetilmesi, mikro düzeyde kurumun devamlılığı, makro düzeyde ise toplum sağlığı açısından önemli bir yere sahiptir. Sağlıklı toplumlar oluşturabilmek için sonsuz olan sağlık ihtiyaçlarına karşı, sağlık hizmetlerine ayrılan kaynaklar daima kıttır. Söz konusu olan kıt finans kaynaklarının, sürdürülebilir sağlık sistemleri çalışmalarında daima etkili, verimli, hakkaniyete uygun ve sürdürülebilir bir şekilde tahsis edilmesi ve kullanılması, etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi önemli bir husustur. Bahsedilen finansal kıtlıklar hükümetleri kaynakları olabildiğince sürdürülebilir kullanmaya itmektedir (Munir, 2018; Ulusinan, 2021).

Sürdürülebilirlik, oluşturulmuş olan değerlerin kısa vadede tükenmemesi, uzun dönem kalıcılığını koruyabilmesidir (Ertuna, 2015). Bu bağlamda sürdürülebilirliğin geleceğe odaklı bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür (Norton, 2005). Sürdürülebilirlik tüm sektörlerde olduğu gibi matriks (karmaşık) yapıya sahip olan sağlık sektöründe de ekonomik, sosyal ve çevresel olarak üç boyutta ele alınmaktadır (Tamer, 2018). Bu bağlamda ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin tamamı düşünülerek, sağlık sistemlerine var olan sağlık ihtiyaçlarının uygulanabilmesinde sürdürülebilirlik benimsenmelidir (Milic, 2014). Dolayısıyla sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliği hususunda ekonomik etki altında finansman kavramı göz ardı edilemeyecek kadar etkilidir ve finansmanın sürdürülebilirliği sağlanmadan, sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak olanaksızdır.

Kurumun/şirketin/kaynakların bugün alacağı kararlarının gelecek dönemlerdeki çevresel, sosyal ve ekonomik tercihlerini engellememesi gerekmektedir. Bu durumda sürdürülebilirliğin finansal sürdürülebilirlik kapsamında da ifade edilmesi gerekmektedir. Finansal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla kurumların yeterli kazancı sağlayarak gelir gider dengesini kontrol edebilmesi kendine yeterlilik olarak tanımlanmaktadır. Burada söz konusu sistem sağlık olduğundan, kurumun elde ettiği gelirlerle sağlık giderlerini karşılayabilmesi finansal sürdürülebilirliği de sağlamış olduğunu göstermektedir (Ertuna, 2015).

Dünya üzerindeki tüm toplumların belirledikleri amaçlara ulaşmaları ve mevcut durumunu kaybetmeden daha iyi seviyelere erişmelerinde toplumun sağlıklı olması en önemli etkenler arasındadır. Sağlık sistemlerinin etkili ve verimli olması sağlıklı toplumları oluşturmaktadır ve sağlık sisteminin iyi yönetilebilmesi finansman konusu ile iç içedir (Akyürek, 2012). Sürdürülebilir sağlık politikaları geleceğe yatırım yapan uzun dönemli fayda sağlayacak olan ve insan hayatını doğrudan etkileyen bir konu olduğu üzere, bu yatırım sürecinde sağlık finansmanın önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. Bu nedenle sağlık sistemlerinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi adına kaynakların bir araya getirilerek nasıl kullanıldıkları önem arz etmektedir (WHO, 2010). Sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için finansmanının iyi yönetilebiliyor olması gerekmektedir. Finansman konusunda sıkıntı yaşayan sistemlerin uzun vadede uygulanması mümkün değildir. Bu durumda sağlık sistemlerinin yönetiminde yer alan tüm bireylerin sürdürülebilirliği sağlarken finansman konusunda özenli ve donanımlı olması beklenmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmada Konya ili içerisinde bulunan sağlık yöneticilerinin sürdürülebilir sağlık sistemlerinde finansman konusunun önemi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu çalışma, araştırma sürecinde sosyal olguları bağlı oldukları çevrede araştıran ve deneyimler üzerinde duran fenomenolojik nitel araştırma türündedir ve tanımlayıcı nitelik taşımaktadır. Bu çalışmada sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliğinde finansal yönetimin yeri ile ilgili sağlık yöneticilerinin tecrübeleri ve düşünceleri hakkında bilgiler elde edilmeye çalışıldığı için araştırma deseni olarak olgu bilim deseni tercih edilmiştir.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Çalışmanın evreni Konya ili merkezinde bulunan hastanelerde görev yapan sağlık yöneticilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde Konya il merkezinde 5'i kamu, 3'ü üniversite ve 12'si özel olmak üzere 20 hastane bulunmaktadır. Çalışma kapsamında amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak bu hastanelerde sağlık yöneticisi olarak görev yapan hastane müdürleri ile görüşülmesi hedeflenmiştir. Görüşme yapılan katılımcılardan toplanan verilerin yeterli doygunluğa ulaştığına araştırmacılar tarafından karar verildiğinde yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıldığı düşünülerek veri toplama süreci sonlandırılmıştır (Merriam, 2009). Bu bağlamda çalışmada örnekleme oluşturan 11 adet sağlık yöneticisi ile görüşme sağlanmıştır. Hastane müdürleri dışındaki çalışanlar çalışmaya dahil edilmemiş olup, katılımcı olmak gönüllülük esaslı olduğu için çalışmaya katılmak istemeyen kişiler de çalışma kapsamına alınmamıştır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıları anonimleştirilmek adına isimleri K1-K11 şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca bu katılımcıların sağlık sektöründe çalışma ve yöneticilik yapma sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Çalışma Durumlarına İlişkin İlişkin Bilgiler

Katılımcılar	Sağlık Sektöründe Çalışma Süresi (yıl)	Yöneticilik Yapma Süresi (yıl)
K1	27	11
K2	15	10
K3	30	17
K4	10	8
K5	3	3
K6	6	18
K7	4	4
K8	13	5
K9	10	5
K10	9	9
K11	8	5

Araştırmada uzun yıllar sağlık sektöründe çalışmış yöneticiler olduğu kadar, sektörde kısa süredir görev yapmakta olan yöneticiler de bulunmaktadır. Aynı zamanda uzun zamanadır yöneticilik yapmakta olan ve sağlık sektörüne sonradan giren katılımcılar da bulunmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların sağlık sektöründe çalışma süresi 3 ile 30 yıl arasında değişirken; yöneticilik yapma süreleri 3 ile 18 yıl arasında değişmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Katılımcılara önceden konu ile ilgili bilgilendirme yapılarak görüşme soruları ve araştırma hakkında açıklama yapılmıştır. Görüşme için randevu talep edilerek görüşmeyi kabul eden yöneticilerden uygun zaman ve yer belirtmeleri istenerek, uygun olduklarını belirttikleri süre zarfında yöneticiler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında katılımcıların onayı olmadığından ses kaydı alınamamış olup, o süreçte alınan notlar ile bilgiler ayrıştırılarak, incelenerek ve karşılaştırılarak yorumlamalar yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı yarı yapılandırılmış bir görüşme formudur. Görüşme formu çalışma konusu ve nitel araştırma hakkında iki uzman kişinin görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Görüşme formunda öncelikle iki adet tanımlayıcı soru bulunmakta olup, bu sorular katılımcıların sektörde çalışma yılı, kaç yıl yöneticilik yaptıkları ile ilgilidir. Bunun yanı sıra görüşme formunda, sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık yöneticilerinin sürdürülebilir sağlık sistemlerinde finansal yönetimin yeri hakkındaki görüşleri alınabilmek amacıyla yedi temel soruya yer verilmiştir. Bu sorular temel itibarıyla, finansal yönetim kavramı, sağlık hizmeti sunumunda finansal yönetim, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği, katılımcıların kurumlarındaki sürdürülebilirlik uygulamaları, sürdürülebilir sağlık sistemlerinde maliyetler, finansal yönetim ve finansman hakkındadır. Analiz aşamasında katılımcıların bu sorulara vermiş olduğu yanıtlar altı ana ve 15 alt tema altında toplanmıştır.

Araştırma kapsamında görüşme sağlanan sağlık yöneticileri tarafından ses kaydı alınmasına izin verilmemiştir. Dolayısıyla görüşme esnasında görüşmeci tarafından hızlı bir şekilde kodlamalarla notlar alınmış ve sonrasında bunlar ayrıştırılmış, gruplandırılmış, kavramsallaştırılmış ve yorumlanmıştır. Görüşmelerin hemen ardından görüşmeciler tarafından yapılan kodlamalar ve alınan notlar detaylandırılarak Microsoft Office Word programına aktarılmıştır. Bu sayede bulguların temalar ve alt temalar halinde sunumu ve yorumlanması sağlanmıştır.

2.4. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliğinde finansmanın yeri hakkında yöneticilerin görüşlerinin ele alındığı araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için öncelikle tasarım aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanırken üçgenleme yapılarak (Edwards ve Skinners, 2009) sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliğe ilişkin maliyet, finansal yönetim ve finansmana ilişkin sorular hazırlanmıştır. Edwards ve Skinners (2009) geçerliliği sağlamak adına araştırılan konuya farklı açılardan bakan iki veya daha fazla soru sorularak görüşme sorularının üçgenlenebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca görüşme sorularının hazırlanmasında çalışma konusu ve nitel araştırmalar alanında uzman görüşünün alınması geçerlilik ve güvenilirlik açısından önemli bir husustur. Yine geçerliliği ve güvenilirliği sağlamak adına görüşmelerden sonra görüşme verileri katılımcılarca teyit edilmiş ve veriler Microsoft Office Word programına aktarıldıktan sonra kodlama ve temalaştırma süreçlerinde nitel

araştırma alanında uzman görüşünden yararlanılmıştır. İç güvenilirliği dolayısıyla tutarlılığı sağlamak adına ise görüşme esnasında benzer süreçlerde katılımcılara benzer yaklaşımlarla sorular yöneltmiştir.

2.5. Araştırmanın Etiği

Araştırma öncesinde Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 03.11.2022 tarih ve 2022/1099 karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya katılan kişilere önceden araştırma hakkında bilgi verilmiş olup bilgilendirilmiş gönüllü olur formu onaylatılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde yer alan araştırma bulguları “finansal yönetim”, “sağlık hizmeti sunumunda finansal yönetim”, “sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği”, “sağlık kurumlarındaki sürdürülebilirlik uygulamaları”, “sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansal yönetim” ve “sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansman” olmak üzere altı ana tema altında incelenmiştir. Bu ana temalar ve temaların altında oluşturulan 15 alt temaya ait bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Ana ve Alt Temaları

Ana Tema	Alt Tema
Finansal yönetim	İyi yönetim
	Denge
Sağlık hizmeti sunumunda finansal yönetim	Ticari sektör
	Maliyetlerin karşılanması ve sürdürülebilirlik
	Öznel algı
Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği	Uzun vadeli yatırım
	Finansman
	Çevreci yaklaşım
	Hizmete ulaşılabilirlik
Sağlık kurumlarındaki sürdürülebilirlik uygulamaları	Malzemeleri şartnameye uygunluğu
	-
Sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansal yönetim	İyi yönetim
	Kârlılık
	Maliyetlerin artması
Sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansman	Finansal desteğe ulaşma süresi
	Maliyetleri karşılayamama

Tablo 2 incelendiğinde finansal yönetim teması altında iki, sağlık hizmeti sunumunda finansal yönetim teması altında üç, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği ana teması altında beş, sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansal yönetim teması altında üç ve sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansman teması altında iki alt tema oluşturulmuştur. Kurumlardaki sürdürülebilirlik uygulamaları ise alt tema oluşturulmadan doğrudan ana tema altında ele alınmıştır.

3.1. Finansal Yönetim

Katılımcılarla yapılan görüşme neticesinde finansal yönetim teması altında katılımcıların finansal yönetim kavramının ne olduğu ile ilgili düşünceleri incelenmiştir. Finansal yönetim ana teması altında iyi yönetim ve denge olmak üzere iki alt tema bulunmaktadır.

İyi yönetim alt teması incelendiğinde, K1 parayı yönetmenin tüm sektörlerde ve süreçlerde çok önemli olduğunu, iyi bir yönetim için iyi bir finansal yönetimin gerekli olduğunu, özellikle hizmet sektöründe para yönetimi, personel ve araç üçlüsünün vazgeçilmez olduğunu ifade etmiştir. K5 ise finansal yönetimi ‘işletme faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için elde bulunan finansal imkanları işletmenin ihtiyaçlarına göre en iyi şekilde yönetmek’ olarak ifade etmiştir. K7 maliyetlerin, kurumun idaresinde ve kaynakların etkin yönetiminde temel teşkil ettiğini belirtmiştir. K9 ise finansal yönetimi ‘herhangi bir kurumun bütçe açısından en verimli ve etkin şekilde yönetilmesi’ olarak tanımlamıştır.

Denge alt teması incelendiğinde ise K2 ve K10 finansal yönetimi, gelir gider dengesinin kurulması ve finansal kaynakların yerinde ve zamanında kullanılması olarak görürken, K3 ve K11 ‘kaynakların doğru şekilde ve yerde tahsis edilebilmesi’ olarak tanımlamıştır. K6 katılımcısı ise giderler için kendilerine belirli bir sınır verildiğini ve bu sınıra göre personel gideri, kaynak yönetimi ya da ekipman ihtiyaçlarını karşılama konusunda dengeyi sağlayabilmeleri gerektiğini belirterek bunu finansal yönetim olarak değerlendirdiğini vurgulamıştır.

3.2. Sağlık Hizmeti Sunumunda Finansal Yönetim

Finansal yönetim kavramının sağlık hizmetlerindeki yerini inceleyen sağlık hizmeti sunumunda finansal yönetim ana teması altında ticari sektör, maliyetlerin karşılanması ve sürdürülebilirlik ve öznel algı olmak üzere üç alt tema bulunmaktadır.

Ticari sektör alt teması incelendiğinde K1 sağlık hizmetlerini toplumun diğer hizmetlerinden ayırmanın mümkün olmadığını, sağlık sektörünün de ticari bir sektör gibi düşünülmesi gerektiğini ve finansal yönetimin sağlık hizmetlerinde diğer sektörlerde olduğu kadar önemli olduğunu belirtmiştir.

Maliyetlerin karşılanması ve sürdürülebilirlik alt teması ile ilgili olarak K2 ve K3 katılımcısı sağlık hizmetleri sunulurken hasta sağlığının çok önemli olduğuna dikkat çekmekle birlikte mali yönetimin de düşünülmesi gereken bir unsur olduğunu, bu sayede ihtiyaçların doğru belirlenmesi ve yapılan uygulamaların karşılığında maliyetlerin karşılanması gerektiğini vurgulamışlardır. K4, K6 ve K11 benzer şekilde cevaplar vererek sağlık hizmetinin kaliteli bir şekilde sunulması için finansa ihtiyaç olduğunu, finansı iyi sağlanamayan bir sağlık sisteminin sürdürülebilir olmayacağını ve yürütülemeyeceğini ifade ederken; K5 bu konuyu hastanın aldığı hizmetin hastaneye olan maliyetinin etkin şekilde planlanıp, kazanca göre dengenin kurulması ile ilişkilendirmiştir. K10 ise bu hususta sağlık hizmeti veren kurumların ve sağlık sistemlerinin giderlerinin hastalardan kaynaklanan gelirlerle karşılandığını ve sağlık yöneticilerinin bu hususta dengeyi kurma ve sağlık kurumunda ihtiyaç olan her türlü mal ve malzeme alımını sağlamada önemli bir sorumluluk üstlendiğini belirtmiştir.

Öznel algı alt temasında sınıflandırılan ve diğerlerinden farklı bir bakış açısına sahip olan K8 katılımcısı söz konusu sağlık hizmetleri olduğunda finansal yönetim kavramının etkisini yitirebildiğini, kişinin sağlığı söz konusu olduğunda gelir gider dengesinin düşünülmemesi gerektiğini ifade etmiştir. K8 ayrıca sağlık hizmetlerinin ekonomik bir karşılığı olamayacağına ve sağlık hizmetlerinde finansman kavramının öznel bir algı olduğuna dikkat çekerek, insan sağlığının finansal kalemler dahilinde düşünülmemesi gerektiğini belirtmiştir.

3.3. Sağlık Hizmetlerinin Sürdürülebilirliği

Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği ana teması altında uzun vadeli yatırım, finansman, çevreci yaklaşım, hizmete ulaşılabilirlik ve malzemelerin şartnameye uygunluğu olmak üzere beş alt tema bulunmaktadır.

Uzun vadeli yatırım alt temasında K1 yapılan binanın, alınan cihazın kendi başına bir şey ifade etmediğini, çalışır ve kullanılabilir durumda olması gerektiğini, ciddi maliyet gerektiren bu yatırımların da kısa vadede düşünülmemesi gerektiğini ve bu hususta kalifiye insan kaynağının önemli olduğunu ifade etmiştir.

Finansman alt teması incelendiğinde ise K1 ayrıca sürdürülebilir sağlık sistemleri sağlanırken SGK ayağındaki finansman kaynağının iyi sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. K2 sağlık hizmetlerinin sürdürülebilir olmasını hastanedeki tüm giderlerin, gelirin altında kalması ile ilişkilendirirken, K4 ise sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliği sağlayabilmek için öncelikle sağlık finansmanına önem verilmesi ve kurumların bu açıdan desteklenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. K3 ise sağlık hizmetlerinin kesintisiz sunumunu sağlarken kaynakları doğru kullanımın önemine vurgu yapmıştır.

Çevreci yaklaşım alt temasında K5, K6 ve K11; sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin doğal kaynaklara zarar vermeden, ekolojiyi koruyarak sağlanabileceğini ve sağlık hizmetlerinin hem çevreyi hem dünyayı hem de hastaları koruyarak çevreci bir yaklaşımla yürütülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak dijital hastane ve yalın hastane kavramlarına da dikkat çekilmiştir.

Hizmete ulaşılabilirlik alt teması incelendiğinde K7, K8, K9 ve K10 hizmetin kesintiye uğramaması ve erişilebilirlik gibi konularla ilişkilendirilerek sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliği hizmete en kısa sürede ulaşmak olarak nitelendirmişlerdir. Diğer bir anlatımla yöneticilerin sürdürülebilirliği ulaşılabilirlik ve hizmette devamlılık ile ilişkilendirdiği söylenebilir.

Malzemelerin teknik şartnameye uygunluğu alt temasında ise K9 sağlık kurumlarında sürdürülebilirliği birimlerin kendilerine ihtiyaç olan malzeme ya da demirbaş gibi ürünlerin teknik şartnameye uygun şekilde alımlarının sağlanması ile ilişkilendirmiştir.

3.4. Sağlık Kurumlarındaki Sürdürülebilirlik Uygulamaları

Sağlık kurumlarında sürdürülebilirlik uygulamaları ana teması altında katılımcıların kurumlarında uygulamaya geçirilen sürdürülebilirlik ile ilgili projeler ele alınmıştır. Tablo 3'te katılımcılardan edinilen cevaplara kısaca yer verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Görev Yaptıkları Kurumlarda Sürdürülebilirlik Açısından Uygulamaya Geçirilen Projeler

Katılımcı	Sürdürülebilirlik Açısından Uygulanan Projeler
K.1	Dijital arşiv, atık yönetimi

K.2	Dijital arşiv, atık yönetimi, trijenerasyon sistemi, âtil malzemelerin diğer kurumlarla paylaşımı
K.3	Led armatür kullanımı, varlık sensörleri, yalıtım, termostatik vana, online istem formu
K.4	-
K.5	Atık yönetimi
K.6	Dijital arşiv, atık yönetimi
K.7	Dijital arşiv, atık yönetimi
K.8	Ebe-Gebe eğitimi
K.9	Dijital arşiv
K.10	Dijital arşiv
K.11	Dijital arşiv

Bu ana tema altındaki cevaplar incelendiğinde sağlık yöneticilerinin genel olarak dijital arşiv uygulamalarına ve atık yönetimi dikkat çektikleri ortaya konmuştur. K1 çok üzerinde durulan bir konu olduğunu ifade ederken, kurumlarında dijital arşive geçilmesini büyük bir adım olarak nitelendirmiştir. E-Nabız uygulamaları, enerji tasarruflu hastaneler ve sıfır atık gibi projelerin kurumda bir karşılığını oluşturmayı hedeflediklerini de ifade etmiştir. K2 tasarruf açısından hastane kırtasiye ve temizlik malzemelerinin kullanımının takip edilmesi, düzenlenmesi, dijital arşiv ile kâğıt israfının önlenmesi, trijenerasyon sistemi kullanılarak elektrik tasarrufu sağlanması gibi uygulamalara geçildiğini belirtmiştir. K8 ise il genelinde ebeler aracılığıyla hamile ve eşlerine verilen online eğitimlerin bu kapsamda ele alınabileceğini ifade etmiştir. K4 kâğıt masrafını en aza indirmenin ve dijital arşive geçmenin sürdürülebilirlik açısından oldukça faydalı olacağını vurgulamış ancak bu uygulamaların ilk yatırım maliyetlerinin çok yüksek olduğunu ve kısa vadede karşılanmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. K4 ayrıca fiziki mekân sıkıntısı yaşandığını da belirterek, bu tür uygulamalar için finans kaynağının sınırlı olduğunu bildirmiştir.

3.5. Sürdürülebilir Sağlık Hizmetlerinde Finansal Yönetim

Finansal yönetimin sürdürülebilir sağlık sistemlerindeki yeri konusunda K11 sürdürülebilir sağlık sistemleri uygulanırken finansal yönetimin oldukça etkili katkıları olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra K7, K8, K9 ve K10 sürdürülebilir sağlık hizmetleri sağlanırken uzun vadede etkin maliyet yönetiminin daha az maliyetle ve kaliteli süreç yönetimi ile sonlanacağını belirtmiştir. Sürdürülebilir sağlıkta finansal yönetim ve maliyetler ana teması altında iyi yönetim, kârlılık ve maliyetlerin artması olmak üzere üç alt tema yer almıştır.

İyi yönetim alt teması hakkında katılımcıların geneli sürdürülebilir sağlık hizmetleri uygulandığında maliyetlerin azalacağını ancak finansal açıdan iyi yönetilmeyen sistemlerde sürdürülebilirlik sağlamanın mümkün olmayacağını ifade etmişlerdir.

Kârlılık konusunda K1 katılımcısı ‘yatırım yapmadan hiçbir şey sana geri dönüşmez, anlık karar verilmemeli kararlar büyük ölçekte planlanmalıdır’ ifadesini kullanarak ilk yatırım maliyetleri yüksek de olsa kısa vadeli düşünülmemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca katılımcıların geneli sürdürülebilir sağlık hizmetleri sayesinde süreç içerisinde fazlasıyla kârlılık sağlanacağına vurgu yapmıştır.

K6 ise bunların aksine maliyetlerin artmasına dikkat çekerek sürdürülebilir sağlık hizmeti uygulamalarının maliyetleri artırdığını, artan maliyetin hastalara yansıdığını ve bu durumda hastaların beklentisinin de arttığını, maliyetler yükseldikçe sürdürülebilir sağlık hizmeti üretmenin güçleşebileceğini belirtmiştir.

3.6. Sürdürülebilir Sağlık Hizmetlerinde Finansman

Sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansman ana teması altında finansal desteğe ulaşma süresi ve maliyetleri karşılayamama olmak üzere iki alt tema bulunmaktadır.

Finansal desteğe ulaşma süresi konusunda K1 ve K4 kamu ayağında istenilen sağlık finansmanına ulaşma süresinin iyileştirilmesi gereken bir konu olduğuna dikkat çekmiştir. K4 ayrıca yeterli finansmana zamanında ulaşamamanın sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliğin uygulanmasını güçleştirdiğine değinmiştir.

Maliyetleri karşılayamama ile ilgili olarak K2 ekonomik dengeleri bozuk ve maliyetlerin karşılanamadığı bir sağlık kurumunda sağlık hizmetinin sürdürülebilmesinin mümkün olmayacağını ve sağlık hizmetlerinin sürdürülebilmesi için finansman desteği sağlanabilmesinin tüm kalemleri olumlu etkileyeceğini ifade etmiştir. K5 ve K6 yeterli kaynak sağlanmadığında sürdürülebilirlik uygulama maliyetlerinin karşılanamayacağını belirtmişlerdir.

4. TARTIŞMA

Finansal yönetim, bireylerin veya işletmelerin ihtiyaç duyduğu sermayenin belirlenmesi, sağlanması ve yönetilmesi anlamına gelir. Diğer bir ifade ile finansal yönetim finansman üzerindeki planlama, örgütlenme,

yürütme, koordinasyon ve denetleme gibi faaliyetleri içerir (Akbulut ve Göktaş, 2013). Şener ve Gündüzalp (2018) ise finansal yönetimi “harcama ve tasarrufların başarılı bir şekilde yönetilmesi” olarak tanımlamıştır. Yılmaz ve diğerleri (2021) tarafından yapılan nitel bir araştırmada da finansal yönetim bir katılımcı tarafından gelir gider dengesini gözetmek olarak nitelendirilmiştir. Bu araştırmadaki katılımcılar ise finansal yönetimi genel anlamda parayı en iyi şekilde yönetmek ve gelir gider dengesini sağlayabilmek olarak ifade etmişlerdir.

Finansal yönetim, tüm kurum ve kuruluşlar için önemli bir yere sahip olmalıdır. Bu kurum ve kuruluşların kâr amacı güdüp gütmemesi ise önem arz etmemektedir. Bu bağlamda, diğer işletmelerin finansal yönetimle ilişkili amaç ve beklentileri sağlık sektöründeki kurum kuruluşlar için de geçerli olması sebebiyle sağlık kurum ve kuruluşlarını finansal yönetimden soyutlamak mümkün değildir (Çetiner ve Özen, 2019). Her ne kadar kamu hizmeti sunsa da temelde hastanelerin de -özel amaçla kurulmuş her firmada olduğu gibi- finansal yönetim uygulamalarındaki temel amacı, işletmelerin piyasa değerini yükseltmek veya işletme ortaklarına kâr sağlamaktır (Yılmaz ve Ekşi, 2018). Finansal yönetim ile ilgili alınacak doğru kararlar işletmelerin piyasa değerini ve kâr oranını artırabilirken, tersi durumda işletmelerin iflasına neden olabile potansiyeline sahiptir (Topal, Erkan ve Elitaş, 2006). Sağlık hizmetlerinde finansal yönetim hakkında ise katılımcılar genel manada sağlık hizmetlerinin diğer işletmelerden farklı olmadığını ve sürdürülebilirlik ve hizmetlerin devamlılığı için kendi maliyetlerini karşılaması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Buna ek olarak bir katılımcı ise sağlık hizmetlerinde finansal yönetimin öznel bir algı olduğuna ve insan sağlığı söz konusu olduğunda gelir gider dengesinin düşünülmeceğine vurgu yapmıştır.

Sürdürülebilirliğin ilk ortaya çıkışı olarak bilinen Bruntland Raporu’nda sürdürülebilir kalkınma, “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarının karşılayan kalkınma” olarak tanımlanmıştır (United Nations General Assembly, 1987). Tiftik (2022) her sektör gibi sağlık sektörünün de sürdürülebilir hedefleri uygulamaları gerektiğini, bu durumun hem kendi sürdürülebilirlikleri için hem de global sürdürülebilirlik için önemli olduğunu ifade ederek sürdürülebilir stratejilerin önem arz ettiğini belirtmiştir. Sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirlik konusunda katılımcılar sağlık sistemlerinin çevreci yaklaşımla hareket ederek hem çevreyi hem dünyayı hem de hastaları koruması gerektiğini belirtmiştir. Yine sürdürülebilirlik için sağlık hizmeti üretimini yenilenebilir kaynaklar dahilinde yürütmek, yeşil hastane, dijital hastane gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Buna ek olarak yapılan yatırımların kısa vadeli değil uzun vadeli düşünülmesi ve alınacak araç gereçlerin teknik şartnamelere uygun olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilir olmasını hizmete ulaştırılabilirlik ile ilişkilendiren katılımcılara ek olarak sürdürülebilirlik için finansmanın da önemli bir konu olduğuna vurgu yapan katılımcılar olmuştur. Ayrıca sürdürülebilirlik açısından yöneticilere kendi kurumlarındaki uygulamalar sorulduğunda en yaygın alınan cevap atık yönetimi ve dijital arşiv olmuştur. Bunun yanında akıllı aydınlatma sistemleri, online istem formları gibi uygulamalar da bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansal yönetim hakkında katılımcılar genel anlamda sürdürülebilirliğin iyi bir finansal yönetim ile mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Yine bu doğrultuda hareket edilirse zaman içerisinde sürdürülebilirlik uygulamalarının sağlık hizmetlerine kârlılık sağlayacağına vurgu yapılmıştır. Bunların yanı sıra sürdürülebilirlik uygulamalarının ilk aşamada kurumlara önemli maliyetler yüklediği de değinilen hususlar arasında yer almıştır. Yine sürdürülebilir sağlık hizmetlerinde finansman konusunda katılımcılar sürdürülebilirlik için finansmanın zamanında yapılması gerektiğine ve finansman olmaması halinde sürdürülebilirliğin de olmayacağına dikkat çekmişlerdir. Demir (2017) tarafından yapılan bir araştırmada sürdürülebilirlik ile finansal yönetimin birbiri ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Çetiner ve Özen (2019) ise sorunsuz bir şekilde süreçlerini yürütebilmesi ve giderlerini düzenli olarak karşılayabilmesi için sağlık kuruluşlarının finansmana ihtiyacı olduğunu ve bunu iyi yönetmesi gerektiğini ifade etmiştir.

5. SONUÇ

Kurumlar ne kadar dönemsel hesaplar yapılarak yönetilse de uzun vadede zarara girmemek ve mevcut durum ve kâr marjını iyileştirerek yönetilmeleri önem arz etmektedir. Kaynakların kıt ve ihtiyaçların sonsuz olması sağlık sektöründe finansal yönetimin önemini temeline oluşturmaktadır. Sürdürülebilir sağlık sistemleri oluşturabilmek için ise kaynakları etkin kullanmanın sürekliliğini sağlayacak uygulamalara yönelerek mümkün olabilecektir. Sürdürülebilir sağlık sistemlerini uygularken gelir ve giderlerin dengede tutulması gerekmektedir. Son dönemlerde finans, muhasebe ve sürdürülebilirlik kavramlarını da içerisinde barındıran çevre muhasebesinin gündeme gelmesi de sürdürülebilirlikte finansal yönetim ve finansmanın önemini ortaya koyan bir diğer unsurdur. Sonuç olarak sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için finansmanın da en etkin şekilde yönetilebiliyor olması vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir.

Bu araştırma sürecinde elde edilen bulgular ve süreçteki deneyimler ele alındığında gelecekte bu alanda yapılacak çalışmaların özel ve kamu hastanelerinde ayrı ayrı ele alınarak konu daha kapsamlı şekilde incelenebilir. Dahası

sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliğin en somut örneklerinden olan yeşil hastaneler üzerinde de benzer konuda çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. ve Göktaş, B. (2013). Sağlık kurumlarında finansal yönetimin kapsamı. İ. Ağırbaş, (Ed.) Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim içinde, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.
- Akyürek, Ç.E. (2012). Sağlıkta bir geri ödeme yöntemi olarak global bütçe ve Türkiye. SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 2(2), 124-153.
- Çetiner, E. M. ve Özen, E. (2019). Sağlık kuruluşlarının karşılaştığı finansal sorunların tespiti ve sorunlara çözüm önerileri. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(3), 235-259.
- Demir, N. (2017). Aile şirketlerinin sürdürülebilirliği ve finansal yönetim ilişkisinde kadın yöneticilerin etkinliği. Kadın Araştırmaları Dergisi, (15), 61-77.
- Edwards, A. ve Skinner, J. (2009). Qualitative research in sport management. Oxford: Elsevier.
- Ertuna, Ö. (2015). Muhasebe teori ve uygulamalarından beklentiler. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 8, 5-25.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Milic, M. (2014). Sustainability initiatives in the healthcare sector, challenges and opportunities for businesses and support agencies. Master Thesis, Department of Innovation and Organizational Economics, Copenhagen Business School.
- Munir, U. (2018). How does capacity in health financing impact the alignment between priorities and expenditures in the health sector: A case study of Kenya and Mozambique. PhD Thesis, Faculty of The Harvard Chan School of Public Health, Harvard University, Boston.
- Norton, B.G. (2005). Sustainability, a philosophy of adaptive ecosystem management. Chicago: University of Chicago Press.
- Şener, A., ve Gündüzalp, A. A. (2018). Finansal yönetim, finansal stres, finansal memnuniyet ve yaşam memnuniyeti ile hanehalkı borçlanma düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. Şahin Allahverdi, R., Akova, S. ve Kijevcenin Zimonjic, LV (Ed.) 2. Uluslararası Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı (5-6 Ekim 2018) içinde, 21-34. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Tamer, G. (2018). Sağlık kuruluşlarında sürdürülebilirlik; özel sağlık kuruluşunda bir araştırma. İ. Gülmez ve D. Sevim (Ed.). Sağlık Bilimleri Örnek Araştırmalar El Kitabı İçinde, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tiftik, C. (2022). Sağlık sektörü işletmelerinde sürdürülebilirlik: Sistemik derleme çalışması. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 397-417.
- Topal, Y., Erkan, M. ve Elitaş, C. (2006). Küçük ve orta boy işletmelerin finansal yönetim uygulamaları: Afyonkarahisar örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 281-298.
- Ulusinan, E. (2021). Türk sağlık finansman sisteminin mevcut durumu nedir ve nasıl geliştirilebilir? Sektör aktörleri üzerine bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- United Nations General Assembly. (1987). Report of the world commission on environment and development: Our common future. Oslo, Norway: United Nations General Assembly, Development and International Co-operation: Environment.
- World Health Organization (WHO). (2010). Health systems financing: The path to universal coverage. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44371>. Erişim Tarihi: 24.11.2022.
- Yılmaz, F. N. ve Ekşi, İ. H. (2018). Sağlık kurumlarında finansal yönetim uygulamaları: Gaziantep ili örneği. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 4(1), 1-9.
- Yılmaz, F. Ö., Erişen, M. A. ve Aydamak, M. Y. (2021). Sağlık yöneticilerinin finansal okuryazarlık hakkındaki görüşlerinin incelenmesi: nitel bir çalışma. Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, 1(1), 49-68.